

OIKEUSLAITOKSEN POLITISOIMINEN. **Mitä se on, miten se vaikuttaa ja mitkä ovat sen hyvät ja huonot puolet?** WSOY taskutieto 89, Porvoo 1972. 99 sivua.

Oikeustieteen Tutkimussäätiö julisti kesällä 1971 esiteltävän kirjasen nimestä ilmi käyvän teeman mukaisen kirjoituskilpailun »uusien näkökohtien esiinsaamiseksi oikeuslaitoskeskustelussa», kuten julistuksessa todettiin. Jo kirjoituskilpailun teeman nimeämisessä saattaa nähdä tiettyä tavoitteellisuutta kovin edistyksellisen suunnan ja sisällön saaneen oikeuslaitoskeskustelun muuttamiseksi. Viimeistään esiteltävän kirjasen lukeminen vakuuttaa tähän myös todella pyrityn — joskin varsin laihoihin tuloksiin. Kilpailun satona julkistetusta, näennäisesti moniarvoisen aineiston valinnasta ja esittelystä paistaa läpi selvästikin taantumuksen pukinsorkka.

Itse oikeuslaitoskeskustelun ja Tutkimussäätiön julkilausuman tavoitteen kannalta kirjan ja kilpailun tulosta on pidettävä heikkona. Artikkelit ovat pääasiallisesti jo aiemmin käydyn keskustelun ja esitettyjen näkökohtien toistoa eivätkä juuri sisällä keskustelua eteenpäin vievää tuomioistuinlaitos- ja/tai yhteiskunta-analyysia. Kohtuuden nimessä kilpailuun osallistuneista 20 artikkelista teokseen valitut 6 ansiokkainta on nekin vielä jaettava kahteen sarjaan. Kari *Joutsamon*, Niklas *Bruunin* & Torsten *Widénin* ja Eero *Backmanin* perusvireeltään edistykselliset artikkelit eroavat selvästi edukseen analyysin kypsyydessä ja otteen tukevuudessa Ensio *Viljamaan*, Liisa *Voionmaan* ja M. J. *Kemppaisen* taantumuksellisista artikkeleista. Ero on niin näkyvä, että on todella pakko uskoa alkusanoissa todettua, jonka mukaan »kirjoitusten joukossa olivat erittäin uudistushenkiset kirjoitukset määrällisesti — joskaan eivät laadullisesti —

vähemmistönä». Ilman noita kolmea ensiksi mainittua artikkelia kilpailusta ja siten myös kirjasesta olisi tullut nähtävästi täydellinen pannukakku.

Kirjan tasosta ei anna todellakaan lupaavaa kuvaa alkuun sijoitettu Viljamaan artikkeli, jossa mm. teeman käsittelyn teoreettisena lähtökohtana ilmoitetaan pidettävän sitä, »että Suomi halutaan pysyttää oikeusvaltion asemassa, eikä politisoimnin tarkoituksena ole siis kumota oikeusjärjestelmää, vaan ainoastaan tehdä sellaisia muutoksia, jotka eivät vaarana koko oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä! Niinpä kirjoittaja voikin sitten tyyntä mielin tarkastella meillä voimassa olevaa oikeuslaitoksen virkanimitysjärjestelmää ja tuomareiden virassapysymisoikeutta. Ne täyttävät todella hänen teoreettiset lähtökohtansa. Jotain sentään oikeuslaitoksenkin piirissä olisi tehtävä erityisesti sen harhakäsityksen poistamiseksi kansalaisten keskuudesta, etteivät ihmiset ole oikeudenkäytössä tasavertaisia, vaan varakkaat ovat köyhiä paremmassa asemassa. »Tämä ei ole totta; siinä tapauksessahan maassa ei vallitsisi oikeus ja järjestys vaan mielivalta», toteaa kirjoittaja.

Voionmaan mukaan taas länsimainen demokratia on syvässä kriisissä. Vakavimmat hyökkäykset sitä vastaan tulevat nuorison ja joidenkin nuorisoa häikäilemättömästi hyväksi käyttävien poliitikkojen taholta. Näistä syyllisiä meillä ovat oikeuslaitoksen politisoimista vaativan ryhmän kärkeen asettunut prof. *Aarnio* taustatukenaan nuorten yhteiskuntainsinööriin ryhmä, joka esittäytyy mm. kirjassa *Harvojen tasavalta*. Erityisesti Voionmaata näyttää ärsyttävän näiden puheet Suomesta luokkavaltiona samoin kuin heidän vaatimuksensa asiantuntijavallan murskaamisesta. »Väitteillä nykyisestä luokka-Suomesta ja asiantuntijoiden luokkasidonnaisuudesta ei tietenkään ole järjen arvostelun kanssa mitään tekemistä, vaan ne liikkuvat puhtaasti uskomusten ja poliittisen demagogian alueilla», todistaa kirjoittaja. Hänen mielestään nykytilanteessa ei ole mitään, mikä puoltaisi oikeuslaitoksen politisoimista. Jos taas oikeuslaitos politisoitaisiin olisi siitä Voionmaan mukaan seurauksena *p a l a m i n e n* luokkayhteiskuntaan. Edustuksellista kansanvaltaa on kyllä syytä lisätä, mutta se ei saa

tapahtua akateemista työttömyyttä edistävällä tavalla (johon nähtävästi tuomioistuinten kansanvaltaistuminen johtaisi???)! Ja saapa häneltä osansa pres. Kekkonenkin: poliittisen vallan ja tuomarikunnan yhteen hiileen puhaltaminen merkitsisi yksilöön kohdistuvan väkivallan alkamista toden teolla.

Yhteiskunnan — ja jopa eduskunnan! — politisoituminen näyttää olevan taas päähuolenaiheena kolmannella kirjassa esiintyvällä taantumuksen lipunkantajalla. Oikeuslaitoksen uudistamisen pahimmaksi yhteiskunnalliseksi esteeksi Kempainen näkee puolueiden liian suuren vaikutusvallan. Viimeistään valtiosääntökomitean olisi asetettava mietinnössään este Suomen politisoimille, hänen mukaansa. Ellei se siihen pysty, on välittömästi asetettava uusi komitea toteutamaan nämä ja muut hänen esittämänsä vaatimukset. Aivan edellisen kaltaista tekstiä ei kirja toki kokonaisuudessaan ole. Joutsamon artikkelissa suoritetaan varsin näppärä »oikeuslaitoksen» ja »politisoimisen» käsitteanalyysi ja päädytään viimeksi mainitun osalta tulokseen, jonka mukaan selvitettäväksi jää vain, toimiiko Suomen oikeuslaitos poliittisesti *passiivisena* vaiko *aktiivisena* instituutiona. Tarkastelun tuloksena kirjoittaja toteaa tuomioistuinten roolin olleen maassamme vasemmisto/oikeistoantagonismissa poliittisesti aktiivinen koko itsenäisyytemme ajan. Enemmän kuin oraakkellimaisen abstraktiksi jää kuitenkin kirjoittajan lopputoteamus, jossa hän päätyy siihen, »että paras tapa oikeuslaitoksen kehittämiseen on politisoida se siinä määrin, kuin demokratisoimnin toteuttaminen edellyttää». Tämän hän taas näkee pelkästään oikeuslaitokseen tunnettavan luottamuksen funktiona. Juuri viimeksi mainitusta näkökohdasta voidaan tietenkin olla perustellusti myös eri mieltä. Voidaan mm. kysyä, *k e i d e n* luottamuksen funktiona oikeuslaitoksen demokratisointi on mitattava luokkayhteiskunnassa?

Teoksen loppupuoli, jonne on sijoitettu Bruunin & Widénin ja Backmanin artikkelit, sisältää kirjan parasta antia. Bruunin & Widénin artikkelissa suoritetaan varsin laajaan ja dokumentoituun tietoainekseen perustuvaa, johdonmukaista ajatuksenkehittelyä. Backmanin artikkeli taas sisältää ainoana näistä kuudesta katsauksen (joskin varsin pinnallisen)

tuomarin asemasta sosialistisissa demokratioissa Neuvostoliiton järjestelmää esimerkkinä käyttäen. Näiden kahden viimeksi mainitun artikkelin hyvinä puolina on pidettävä ennen kaikkea sitä, että ne sisältävät varsin tyhjentävästi ja selkeässä muodossa tärkeimmät oikeuslaitoskeskustelumme yhteydessä esitetyt näkökohdat oikeuslaitoksen ja yhteiskunnan välisistä vuorovaikutussuhteista.

Kirjan luettuaan jää kuitenkin ajattelemaan enemmän kuin itse kirjaa ja sen käsittelemää teemaa niitä yhteiskunnallisia laitoksia, joiden voimavaroilla tämän kaltaisia tilaustöitä tuotetaan. Meillä vaadittaisiin kiireellisesti tiedepoliittisen keskustelun aloittamista muidenkin tiedesäätiöiden kuin Oikeustieteen Tutkimussäätiön asemasta ja resurssien jaosta. Näyttäisi näet siltä, että nykyistä voimakkaampi julkinen ote on niistä välttämätön, mikäli niistä ei aiota päästää kehittymään taantumuksen viimeisiä linnakkeita tähän yhteiskuntaan. Mikäli tähänkin työhön uhratut voimavarat (palkintosumma yksistään 10 000 mk) olisi suunnattu meiltä vielä puuttuvan laaja-alaisen tuomioistuinanalyysin suorittamiseen, ne olisivat tulleet varmasti käytettyä monta kertaa mielekkäämmällä tavalla.

Esko Rieppula